

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 594/2021-32

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti [REDACTED]

[REDACTED], zastúpenej JUDr. Peter Čurilla, advokátom, Hlavná 11, Prešov, proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove č. k. 4Tos/10/2021 z 19. apríla 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Krajského súdu v Prešove č. k. 4Tos/10/2021 z 19. apríla 2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Krajského súdu v Prešove č. k. 4Tos/10/2021 z 19. apríla 2021 sa **zrušuje** a vec sa **vracia** na ďalšie konanie.
3. Krajskému súdu v Prešove **prikazuje**, aby sťažovateľku **prepustil** ihneď z väzby na slobodu.
4. Krajský súd v Prešove **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **576,12 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci

1. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh doručenej ústavnému súdu 30. mája 2021 vyplýva, že sťažovateľka je stíhaná pre obzvlášť závažný zločin nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov a prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi v zmysle § 172 ods. 1 písm. c) a d) a ods. 2 písm. c) Trestného zákona (ďalej len „TZ“) s poukazom na § 138 písm. j) TZ formou spolupáchateľstva podľa § 20 TZ na skutkovom základe, že sťažovateľka si mala zadovážovať, prepravovať a následne predávať omamné a psychotropné látky, a to najmä metamfetamín viacerým osobám. Pri domovej prehliadke sťažovateľky mali byť nájdené a zaistené plastové vrecká s kryštalickou látkou, ako aj ďalšie predmety slúžiace na uchovávanie, aplikovanie či upravovanie metamfetamínu – injekčné striekačky, sklenené fajky a obaly s obsahom metylsulfonylmetánu (MSM).

2. Uznesením Okresného súdu Bardejov (ďalej len „okresný súd“) č. k. 5Tp/24/2020 z 25. mája 2020 bola sťažovateľka vzatá do väzby v zmysle § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku (ďalej len „TP“). Uznesením okresného súdu č. k. 5Tp/24/2020 z 25. novembra 2020 bola sudcom pre prípravné konanie predĺžená lehota základnej väzby sťažovateľky v prípravnom konaní do 30. apríla 2021, zamietnutá žiadosť o prepustenie na slobodu, neprijatý sľub, že sťažovateľka povedie riadny život, a väzba nebola nahradená dohľadom probačného a mediačného úradníka. Proti tomuto uzneseniu podala sťažovateľka sťažnosť, ktorú krajský súd uznesením č. k. 6Tpo/41/2020 z 1. decembra 2020 zamietol. Dňa 24. marca 2021 bola okresnému súdu prokurátorom podaná na sťažovateľku obžaloba (Pv 384/19/7701).

3. Okresný súd nariadil výsluch sťažovateľky na 7. apríl 2021, pri ktorom vypočul sťažovateľku, prečítal jej písomný sľub, obhajca sťažovateľky navrhol zloženie peňažnej záruky, ako aj nahradenie väzby monitorovaním technickými prostriedkami. Prokurátor uviedol, že dôvody väzby sa nezmenili, a navrhol neprijat' písomný sľub, peňažnú záruku, dohľad probačného a mediačného úradníka a kontrolu sťažovateľky technickými prostriedkami. Okresný súd uznesením č. k. 4T/28/2021 zo 7. apríla 2021 rozhodol o ponechaní sťažovateľky vo väzbe a nenahradil sťažovateľke väzbu prijatím písomného sľubu, peňažnej záruky a dohľadom probačného a mediačného úradníka s odôvodnením, že nemá pochybnosti o tom, že zistené skutočnosti nasvedčujú, že skutok, pre ktorý bola podaná obžaloba, bol spáchaný, má znaky trestného činu, existuje dôvodné podozrenie, že skutok spáchala sťažovateľka, pričom z jej konania a okolností vyplýva obava z pokračovania v trestnej činnosti, dokonania trestného činu alebo vykonania trestného činu v zmysle § 71 ods. 1 písm. c) TP. V neprospech sťažovateľky je najmä výpoveď jej samej a spoluobvinených, ako aj svedkov, tiež listinné dôkazy (zápisnica o vykonaní domovej prehliadky, znalecké posudky a pod.).

4. Okresný súd dospel k záveru, že trvanie väzby odôvodňujú najmä okolnosti stíhaného skutku, osoba sťažovateľky a povaha trestnej činnosti. Sťažovateľka sa skutku mala dopúšťať na viacerých

osobách, pričom sama je konzumentkou omamných látok. Keďže je nezamestnaná, príjem si mala zabezpečovať ako díler predajom drog (najmä pervitínu) iným osobám a zo zisku financovať svoje živobytie a nákup ďalších drog. Záver okresného súdu o dôvodnosti trvania väzby nezvrátil ani dosiaľ „čistý“ register trestov sťažovateľky, päť priestupkov na úseku dopravy a sľúbené zamestnanie v obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ]. Väzba nemôže byť u sťažovateľky nahradená písomným sľubom vzhľadom na skutočnosť, že je konzumentkou a údajnou distribútorou omamných látok a z rovnakého dôvodu ani dohľadom probačného a mediačného úradníka spolu s uložením primeraných príkazov a obmedzení, kontrolou technickými prostriedkami či peňažnou zárukou.

5. Sťažovateľka podala proti napadnutému uzneseniu okresného súdu sťažnosť, v ktorej namietala, že okresný súd opomenul ústne odôvodniť napadnuté uznesenie ihneď po vyhlásení a v písomnom vyhotovení absentuje jasné odôvodnenie trvania dôvodov väzby. Odôvodnenie v ňom uvedené považuje za nedostatočné a arbitrárne. Je toho názoru, že okresný súd sa jej návrhmi na nahradenie väzby dostatočne nezaoberal a nevezal do úvahy, že sťažovateľka po dobu trvania väzby prirodzene abstínuje.

6. Krajský súd v napadnutom uznesení sumarizuje argumentáciu okresného súdu vo vzťahu k dôvodnosti trestného stíhania sťažovateľky, potrebe jej držania vo väzbe a plne sa s ním stotožňuje. Zároveň dodáva, že sťažovateľka je stíhaná pre obzvlášť závažný zločin a inštitúty nahrádzajúce väzbu sú tu prípustné v zmysle § 80 ods. 2 TP, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu, pričom dôvody, že sťažovateľka je matkou a dosiaľ nebola trestaná, vyhodnotil ako nedostatočné. Uznal, že okresný súd vyhlásené uznesenie ústne neodôvodnil a navyše nepostupoval v zmysle § 76 ods. 3 a 4 TP v spojení s § 72 ods. 3 TP, teda tak, ako to vyžaduje § 238 ods. 4 TP, pretože uznesenie v plnom znení spolu s odôvodnením a poučením o opravnom prostriedku neuviedol v zápisnici o úkone. Toto pochybenie však podľa krajského súdu automaticky nezakladá dôvod na prepustenie obvinenej z väzby. Vo veci sťažovateľky bolo vyhotovené písomné rozhodnutie s odôvodnením, ktoré bolo následne doručené procesným stranám, čo sťažovateľke vytvorilo priestor na realizovanie práva na obhajobu, ako len možnosť vyjadriť sa do zápisnice o jej výsluchu. K tvrdeniu sťažovateľky o potrebe starať sa o maloletého syna krajský súd poukazuje na výpoveď spoluobvineného [REDAKOVANÉ], ktorý uviedol, že so sťažovateľkou chodili do Košíc a Michaloviec, pričom v tom čase strážil dieťa otec sťažovateľky, prípadne s ním zostával vždy on, aby obvinená mohla chodiť za kamarátkami, čo nesvedčí o jej oddanosti starostlivosti o dieťa.

II.

Argumentácia sťažovateľky

7. Podľa sťažovateľky, tvrdenia o nedostatočnosti ponúkaných záruk nemajú oporu vo vykonanom dokazovaní. Uznesenia súdov považuje za arbitrárne, formálne a nezákonné. Namietala, že súdy nepriznali prostriedkom nahradenia väzby ich skutočný význam a nezohľadnili čas už strávený vo väzbe a podcenili vzťah s jej maloletých deťat'om.

8. Sťažovateľka sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť, bezodkladne ju prepustiť z väzby na slobodu a priznať náhradu trov konania vo výške 5 000 eur.

III.

Vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

9. Predsedníčka krajského súdu vo svojom vyjadrení chronologicky popísala postup súdu. Podľa krajského súdu sťažovateľka poukazuje na okolnosť, že ešte nebola súdne trestaná, avšak krajský súd tvrdí, že existenciu preventívnej väzby oprel o viaceré konkrétne skutočnosti, ktoré vo svojom súhrne zakladali dôvod väzby. K sťažovateľkinej námietke o neprimeranosti a zdržanlivosti pri rozhodovaní o väzbe krajský súd uviedol, že primeranosť väzby ku dňu rozhodovania bola daná, pretože väzba netrvala ani jeden rok. Krajský súd sa zaoberal aj možnosťou nahradenia väzby, avšak v prípade sťažovateľky ide o trestné stíhanie pre obzvlášť závažný zločin, pri ktorom je potrebná existencia tzv. výnimočných okolností prípadu. K vyjadreniu predsedníčky krajského súdu sa pripojil aj predseda senátu krajského súdu, ktorý už okrem uvedeného uviedol, že krajský súd zohľadňoval skutočnosť, že sťažovateľka je matkou maloletého dieťaťa, avšak z výpovede spoluobvineného vyplýva, že s obvinenou chodili do Košíc a Michaloviec s tým, že v tom čase sa o maloleté dieťa staral otec sťažovateľky, prípadne s ním vždy ostával on, aby sťažovateľka mohla chodiť za svojimi známymi. Podľa krajského súdu napadnuté uznesenie obsahuje odpovede v podstate na všetky námietky sťažovateľky.

III.2. Replika sťažovateľky:

10. Sťažovateľka vo svojom vyjadrení zdôrazňuje, že vo výkone väzby sa nachádza 19 mesiacov. K výpovedi spoluobvineného týkajúcej sa zanedbávania maloletého dieťaťa uviedla, že obvinený má právo sa brániť akýmkoľvek spôsobom, ktorý uzná za vhodný. V ďalšom priebehu prípravného konania nebola podľa sťažovateľky vykonaná konfrontácia, na základe ktorej by sa mohla brániť. Namieta, že súdy nadmerne opierajú dôvodnosť preventívnej väzby o skutočnosť, že v minulosti sa dopustila niekoľkých priestupkov na úseku dopravy, čo má svedčiť o nerešpektovaní všeobecne záväzných právnych noriem. V závere svojho vyjadrenia sťažovateľka uviedla, že od 24. marca 2021 nebol produkovaný jediný dôkaz, ktorý by sťažovateľku usvedčoval z konania podľa § 172 ods. 2 TZ, a jediným dôkazom o protispoločenskom konaní má byť priznanie sťažovateľky, že v minulosti bola príležitostnou konzumentkou drog.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

11. Uznesením ústavného súdu č. k. III. ÚS 594/2021 z 28. októbra 2021 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá v časti porušenia jej základného práva na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2

a ods. 5 ústavy a práva na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 dohovoru uznesením krajského súdu. Sťažovateľka tiež namietala porušenie už uvedených práv uznesením okresného súdu č. k. 4T/28/2021 zo 7. apríla 2021. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky vo vzťahu k porušeniu už uvedených práv postupom a uznesením okresného súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona č. č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

12. Ústavný súd v zmysle svojej ustálenej judikatúry zdôrazňuje, že väzba je najzávažnejším zásahom do osobnej slobody a do práv obvineného. Keďže ide o najzávažnejší zásah, vyžaduje po celý čas súdnu kontrolu jej ústavnosti a zákonnosti (III. ÚS 26/01). Je výsostným právom, ale aj povinnosťou všeobecného súdu skúmať všetky okolnosti spôsobilé vyvrátiť alebo potvrdiť existenciu skutočného verejného záujmu odôvodňujúceho so zreteľom na prezumpciu nevinu výnimku z pravidla rešpektovania osobnej slobody a uviesť ich v rozhodnutiach o väzbe (Toth c. Rakúsko z 12. 12. 1991). Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach zdôraznil, že jeho právomoc na rozhodovanie vo väzobných veciach predpokladá výlučne skúmanie toho, či sa v konaní pred väzobnými súdmi dodržali ústavno-procesné princípy takého obmedzenia osobnej slobody, akým je väzba obvineného (II. ÚS 76/02, IV. ÚS 83/03, IV. ÚS 171/03).

13. Vo vzťahu k rozhodovaniu všeobecných súdov vo väzobných veciach je daná právomoc ústavného súdu len na preskúmanie dôvodu a spôsobu obmedzenia osobnej slobody, t. j. či proti osobe, ktorá sa berie do väzby (alebo je vo väzbe), bolo vznesené obvinenie, rozhodnutie o väzbe sa odôvodnilo aj skutkovými okolnosťami, o väzbe rozhodoval súd, obvinený bol do väzby vzatý pre konkrétne skutočnosti, ktoré odôvodňujú obavu vyjadrenú v § 71 ods. 1 písm. a) až c) TP alebo okolnosti uvedené v odseku 2 tohto ustanovenia, a osoba bola vzatá a držaná vo väzbe len na čas dovolený zákonom, resp. konkrétnym rozhodnutím väzobného súdu o predĺžení väzby (II. ÚS 76/02, I. ÚS 47/2013, III. ÚS 296/2017). Úlohou ústavného súdu je tiež sledovať, či všeobecné súdy v namietaných rozhodnutiach správne aplikujú právo, či dané rozhodnutia sú odôvodnené a či nenesú znaky arbitrárnosti vyúsťujúce do porušenia niektorého zo základných práv a slobôd (III. ÚS 271/07, II. ÚS 465/2011). Ústavný súd preto nemôže zasahovať do skutkových a právnych záverov všeobecných súdov, ak ich z ústavného hľadiska možno pokladať za akceptovateľné a udržateľné (IV. ÚS 333/08, II. ÚS 343/09, II. ÚS 348/2016).

14. Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu právo na osobnú slobodu je garantované čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a je v ňom obsiahnuté aj právo obvineného iniciovať konanie, v ktorom by súd urýchlene rozhodol o zákonnosti jeho väzby a nariadil prepustenie obvineného, ak je väzba nezákonná, ako aj jeho právo nebyť vo väzbe dlhšie ako po dobu nevyhnutnú alebo byť prepustený počas konania, pričom prepustenie sa môže v zákonom určených prípadoch podmieniť zárukou. Súдне preskúmanie zákonnosti pozbavenia osobnej slobody kladie nároky na rýchlosť a kvalitu preskúmania. Väzobné konanie týkajúce sa rozhodovania o osobnej slobode obvinenej osoby musí spĺňať niektoré fundamentálne požiadavky spravodlivého konania podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako aj podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Jednou z nich je aj právo na náležité odôvodnenie rozhodnutia. Jeho obsahom je právo účastníka konania na také odôvodnenie súdneho rozhodnutia,

ktoré preskúmateľným spôsobom jasne a zrozumiteľne dáva odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany. Princíp spravodlivosti („fairness“) pritom zaväzuje súdy, aby pre svoje rozhodnutia poskytli dostatočné a relevantné dôvody (pozri napr. III. ÚS 135/04, III. ÚS 198/05). Z ďalších procesných záruk je kladený dôraz na zachovanie princípu „rovnosti zbraní“ a z nej vyplývajúcej kontradiktórnosti konania (podobne napr. III. ÚS 402/08). Zásada rovnosti zbraní je jednou z charakteristík širšieho konceptu spravodlivého procesu, ktorý tiež zahŕňa právo, aby trestné konanie bolo kontradiktórne [pozri rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) vo veci Brandstetter proti Rakúsku, rozsudok z 28. 8. 1991, č. 11170/84]. ESLP zásadu rovnosti zbraní definuje ako požiadavku, aby každá strana konania mohla obhajovať svoju vec za podmienok, ktoré ju z pohľadu konania ako celku podstatným spôsobom neznevýhodňujú vzhľadom na protistranu (Nideröst-Huber proti Švajčiarsku, rozsudok z 18. 2. 1997, č. 18990/91; Foucher proti Francúzsku, rozsudok z 18. 3. 1997, č. 22209/93). Jej cieľom je dosiahnutie „spravodlivej rovnováhy“ medzi stranami sporu (Dombo Beheer B.V. proti Holandsku, rozsudok z 21. 10. 1993, č. 14448/88). V trestnom konaní nesmie byť postavenie obvineného zreteľne nevýhodné v pomere k obžalobe (Oyston proti Spojenému kráľovstvu, rozhodnutie z 22. 1. 2002, č. 42011/98).

15. Článok 5 ods. 4 dohovoru tým, že osobám pozbaveným slobody zaručuje právo iniciovať konanie, v ktorom môžu spochybníť zákonnosť tohto pozbavenia slobody, priznáva im právo aj na to, aby po začatí takéhoto konania bolo súdom urýchlene rozhodnuté o zákonnosti pozbavenia slobody a nariadené jeho ukončenie, ak sa ukáže ako nezákonné (pozri rozsudok vo veci Rehbock proti Slovinsku z 28. 11. 2000, sťažnosť č. 29462/95, bod 84; podobne I. ÚS 131/09, III. ÚS 161/2010, II. ÚS 642/2017).

16. Článok 5 ods. 4 dohovoru nevyžaduje, aby súd rozhodujúci o pozbavení slobody odpovedal na každý argument osoby pozbavenej slobody. Tento súd však nesmie ignorovať konkrétne skutočnosti namietané touto osobou, ktoré by mohli spochybníť existenciu podmienok „zákonnosti“ pozbavenia osobnej slobody (rozsudok ESLP vo veci Ilijkov proti Bulharsku z 26. 7. 2001, sťažnosť č. 33977/96, bod 94).

17. Väzba je fakultatívnym zaisťovacím inštitútom, ktorý nie je a nikdy nesmie byť považovaný za trest. Ide o jeden z najzávažnejších zásahov do osobnej slobody a do práv obvineného. Keďže ide o najzávažnejší zásah, vyžaduje po celý čas súdnu kontrolu jej ústavnosti a zákonnosti (m. m. III. ÚS 26/01). Je výsostným právom, ale aj povinnosťou všeobecného súdu dbať o to, aby doba väzby obvineného neprekročila nevyhnutnú hranicu. Na tento účel patrí všeobecnému súdu skúmať všetky okolnosti spôsobilé vyvrátiť alebo potvrdiť existenciu skutočného verejného záujmu odôvodňujúceho so zreteľom na prezumpciu neviny výnimku z pravidla rešpektovania osobnej slobody a uviesť ich v rozhodnutiach o väzbe. Ústavný súd už vo viacerých svojich rozhodnutiach zdôraznil, že jeho právomoc na rozhodovanie vo väzobných veciach predpokladá výlučne skúmanie toho, či sa v konaní pred väzobnými súdmi dodržali ústavno-procesné princípy takého obmedzenia osobnej slobody, akým je väzba obvineného (I. ÚS 147/09, II. ÚS 94/2012).

18. Väzba má mať striktné obmedzené trvanie, a preto má byť zaručená možnosť jej kontroly v krátkych intervaloch. V texte čl. 5 ods. 4 dohovoru použitý anglický výraz „speedily“ a francúzsky výraz „bref délai“ (v slovenskom preklade „urýchlene“) jasne indikuje, čo musí byť v danom prípade hlavným predmetom záujmu. Otázka rýchlosti rozhodovania ma musí posudzovať s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu (pozri už citovaný Rehbock, bod 84).

19. Obsahom základného práva podľa čl. 17 ods. 5 ústavy je aj oprávnenie trestne stíhanej osoby, aby súd rozhodujúci o jej väzbe skúmal významné skutočnosti pre a proti väzbe vrátane možnosti nahradiť ju zárukou, sľubom alebo peňažnou zárukou, pričom ak sa rozhodne trestne stíhanú osobu do väzby vziať alebo ju v nej ďalej držať, aby boli takéto rozhodnutia založené na konkrétnych skutočnostiach, a nie na abstraktnej úvahe (III. ÚS 38/01).

20. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky sú jej námietky o dôvodnosti trvania preventívnej väzby, ako aj skutočnosť, že súdy neprihliadli na potrebnú výchovu maloletého dieťaťa sťažovateľky ako na výnimočnú okolnosť prípadu podľa § 80 ods. 2 TP a nenahradili jej väzbu miernejšími prostriedkami.

21. Krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia uviedol, že *„Sťažnostný súd sa stotožňuje s názorom súdu prvého stupňa, že u obvinenej je daná dôvodná obava, že táto by mohla pokračovať v trestnej činnosti. Uvedená dôvodná obava, aj napriek skutočnosti, že v odpise registra trestov obvinená nemá žiaden záznam, vyplýva najmä zo skutočnosti, že skutku sa mala dopúšťať na viacerých osobách a sama je konzumentkou pervitínu, ktorý užívala po dlhšiu dobu. Zároveň z výpisu Ústrednej evidencie priestupkov MV SR vyplýva, že táto bola celkovo 5-krát postihnutá za priestupky na úseku cestnej premávky, čo rovnako nesvedčí o rešpektovaní všeobecne záväzných právnych noriem zo strany obvinenej. Uvedenú dôvodnú obavu zvyrazňuje aj skutočnosť, že pred svojím zadržaním a vzatím do väzby nebola obvinená zamestnaná a je dôvodný predpoklad, že prostriedky na živobytie si zadovážovala trestnou činnosťou.*

Na základe uvedeného, aj sťažnostný súd mal vzhľadom na osobu obvinenej a povahu žalovanej trestnej činnosti, ktorá je právne kvalifikovaná ako obzvlášť závažný zločin, za to, že väzbu obvinenej toho času nie je možné nahradiť jej písomným sľubom, dohľadom probačného a mediačného úradníka nad obvinenou a to ani za súčasnej kontroly obvinenej technickými prostriedkami, ako ani ponúknutou peňažnou zárukou zo strany obvinenej, nakoľko uvedené inštitúty v danom štádiu trestného konania nepovažoval za dostatočné na nahradenie väzby obvinenej a jej prepustenie na slobodu. Krajský súd zároveň poukazuje na skutočnosť, že obvinená je trestne stíhaná pre obzvlášť závažný zločin, pri ktorom v zmysle § 80 ods. 2 Tr. poriadku je možné inštitúty nahrádzajúce väzbu prijať, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu. Za takéto výnimočné okolnosti možno považovať pomery na strane páchatel'a alebo určité okolnosti prípadu. Krajský súd dôvody uvádzané obvinenou (matka maloletého dieťaťa, netrestanosť) nepovažuje za tak významné a rozhodné, ktoré by vzhľadom na svoju výnimočnosť mohli odôvodňovať nahradenie väzby obvinenej v tak závažnej trestnej veci ponúknutými zabezpečovacími inštitútmi.

Ak obvinená namieta nevyhnutnú potrebu starať sa o svojho maloletého syna, krajský súd poukazuje na výpoveď spoluobvineného [REDAKOVANÉ], ktorý uviedol, že s obvinenou Gajdárovou chodili do Košíc alebo Michaloviec, pričom v tom čase strážil dieťa otec obvinenej, prípadne s ním zostával vždy on, aby obvinená mohla chodiť za svojimi kamarátkami, čo nesvedčí o plnohodnotnej starostlivosti o maloleté dieťa.“

22. Z uvedeného vyplýva, že krajský súd založil dôvodnosť ďalšieho väzobného stíhania sťažovateľky na výpovediach spoluobvinených a svedkov, spáchaných priestupkov sťažovateľky na úseku cestnej dopravy, konzumácii drog, nezamestnanosti, z ktorej vyplýva domnienka súdu, že sťažovateľka si formou trestnej činnosti zarábala na živobytie, ako aj samotnej výpovedi sťažovateľky, ktorá nepopiera spáchanie skutku, ktorý sa jej kladie za vinu.

23. Nahradenie väzby zákonom ustanovenou garanciou a s tým spojené obmedzenia sú benefitom obvineného, ktorý mu umožňuje, napriek danosti materiálneho a formálneho dôvodu väzby, byť stíhaný na slobode (teda s využitím proporcionálne miernejšieho prostriedku zásahu do osobných práv (R 44/2018).

24. Ústavný súd sa nestotožnil s odôvodnením napadnutého uznesenia krajského súdu, čo sa týka možnosti nahradenia väzby miernejšími prostriedkami, ako aj na neprihliadanie na tzv. výnimočné okolnosti prípadu, ktoré musí obvinená osoba preukázať v prípade, ak sa voči nej vedie trestné stíhanie pre obzvlášť závažný zločin v zmysle § 80 ods. 2 TP.

25. Výnimočné okolnosti prípadu sa posudzujú z hľadiska pomerov páchatel'a a určitých okolností prípadu. Pomermi páchatel'a treba rozumieť okolnosti týkajúce sa osoby páchatel'a, jeho osobných a rodinných pomerov, ktoré nesúvisia so spáchaním trestného činu a existujú v čase rozhodovania. Pri posudzovaní osoby páchatel'a sa pozornosť venuje najmä celému jeho predchádzajúcemu životu (vek, zdravotný stav, recidíva, postoj k spáchanému trestnému činu, rodinné pomery obvineného a podobne). Určitými okolnosťami prípadu treba rozumieť najmä spôsob spáchania trestného činu – napr. v dôsledku tiesne a podobne.

26. Sťažovateľka vo svojej žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu, ako aj v následnej sťažnosti proti uzneseniu okresného súdu uviedla, že výnimočnou okolnosťou prípadu v jej prípade má byť práve potrebná starostlivosť o jej maloleté dieťa, ako aj skutočnosť, že spáchanie trestného činu nepopiera, dlhšiu dobu abstínuje, nebola súdne trestaná a má sľúbené zamestnanie v spoločnosti [REDAKOVANÉ]. Zároveň žiadala, aby jej súd nahradil väzbu na základe jej písomného sľubu, peňažnou zárukou alebo dohľadom probačného a mediačného úradníka a kontrolou technickými prostriedkami. Podľa názoru ústavného súdu je možné vzhľadom na okolnosti daného prípadu prihliadať na potrebnú starostlivosť o maloleté dieťa a jej rodinné pomery v kontexte ostatných okolností jej prípadu (priznanie, doba už vykonanej väzby) ako na relevantnú okolnosť prípadu na účely § 80 ods. 2 TP.

27. Je potrebné uviesť, že dôvodná obava, na základe ktorej má pretrvávajúť väzobný dôvod podľa § 71 ods. 1 písm. c) TP, spočíva v riziku, že sťažovateľka bude ďalej pokračovať v páchaní trestnej činnosti, konkrétne, že si bude naďalej zaobstarávať a distribuovať drogy. V tomto smere

je potrebné podotknúť, že v zmysle § 82 ods. 4 TP je možné v zmysle zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov nariadiť kontrolu technickými prostriedkami, pri ktorých je obvinený povinný sa tomuto opatreniu podrobiť, čím je možné eliminovať riziko z pokračovania trestnej činnosti.

28. V § 82 ods. 1 TP je upravený demonštratívny výpočet primeraných obmedzení a povinností, ktoré môže súd obvinenému v prípade prepustenia z väzby, resp. nevzatia do väzby nariadiť. Z uvedeného vyplýva, že súd nie je pri ukladaní primeraných obmedzení a povinností zákonom nijako limitovaný a môže konkrétnemu obvinenému „našiť na mieru“ potrebné obmedzenia a povinnosti. V prípade sťažovateľky krajský súd vidí dôvodnosť pretrvania väzby aj v skutočnosti, že sťažovateľka bola konzumentkou drog. Tu však treba na základe už uvedeného uviesť, že súd môže sťažovateľke nariadiť napríklad, aby sa pravidelne podrobila vyšetreniu na zistenie návykových látok.

29. Ústavný súd akcentuje, že otázka nahradenia väzby nie je len zákonnou možnosťou, ale musí mať status reálnej alternatívy. Nielen, že sa ňou musí každý súd v rámci väzobného rozhodovania zaoberať, ale nesmie existovať ani faktická prekážka, prečo po nahradení väzby súdy nesiahajú. Zákonnú možnosť nesmie zobsolentňovať praktický život pri tak závažnom zásahu do osobnej slobody typu väzobné stíhanie. Právo nesmie byť len na papieri ale musí byť funkčné a efektívne, pričom princíp *ultima ratio* nemôže ustupovať faktickej nemožnosti vyplývajúcej z nedostatočného justičného manažmentu. K tomu ústavný súd odkazuje napríklad na rozsudky EŠLP vo veci Jabłoński v. Poľsko (sťažnosť č. 33492/96), Sulaoja v. Estónsko, (sťažnosť č. 55939/00) alebo Mishketkul a ostatní v. Rusko (sťažnosť č. 36911/02), ktoré sa dotýkajú aj problému nahradzovania väzby alternatívami.

30. Ústavný súd si uvedomuje, že v rámci odvetvia trestného práva, ktoré je extrémne citlivé na dodržiavanie presných pravidiel a postupov, a kde každý procesný prešľap môže zmarovať spoločensky dôležitý záujem na odhalení trestnej činnosti, je každá inovácia náročná. Ústavný súd taktiež vníma, že otázka využívania nahradenia väzby má v sebe nemalý nevyužitý potenciál, pričom je úlohou riadenia štátu vytvoriť justičnému prostrediu jednoducho aplikovateľné mechanizmy, ktoré toto nahradenie väzby budú vedieť efektívne aplikovať. Pre vyšetrovanie je bezpochyby pohodlnejšie mať obvineného vo väzbe, kde ma presne stanovený režim a je v plnom rozsahu k dispozícii orgánom činným v trestnom konaní a niekedy je to aj jediná cesta a možnosť. Sú však situácie, kedy väzobné stíhanie v ústave na výkon väzby je nariadené len preto, že ide o rokmi odskúšaný štandard, čo nie je prístup evokujúci ústavnú konformitu. Formulácia primeraných povinností a obmedzení (§82 TP) je pre súd určite zložitejšou alternatívou, pričom rozhodovanie pod časovým tlakom určite súdy núti k pragmatickým krokom, no pri zásadnom vstupe a obmedzení základných práv jednotlivca musí v záujme proporcionality ustúpiť pragmatizmus časovému diskomfortu a je potrebné voliť vždy to najmenej invazívne dostupné riešenie.

31. Z uvedených dôvodov namietaným uznesením krajského súdu bolo porušené základné právo sťažovateľky na osobnú slobodu podľa čl. 17 ods. 2 a 5 ústavy a právo na slobodu a bezpečnosť podľa čl. 5 ods. 1 písm. c) a ods. 4 dohovoru a ústavný súd podľa čl. 127 ods. 2 prvej vety ústavy vyslovil porušenie základných práv sťažovateľky napadnutým uznesením krajského súdu a toto uznesenie zrušil a vrátil na ďalšie konanie. V ďalšom konaní je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto náleze a s rozhodnutím okresného súdu, proti ktorému bola sťažovateľkou podaná sťažnosť, sa musí vysporiadať svojím vlastným rozhodnutím. Vzhľadom na to, že rozhodnutie okresného súdu bolo základom obmedzenia osobnej slobody sťažovateľky, ktoré nebolo súladné s jej základnými právami, iné rozhodnutie ako zrušenie sťažovateľkou napadnutého uznesenia okresného súdu podľa § 194 ods. 1 Trestného poriadku bez vrátenia veci okresného súdu a bez akýchkoľvek ďalších opatrení neprichádza do úvahy.

V.

Príkaz prepustiť z väzby a náhrada trov konania

32. Sťažovateľka žiadala, aby ústavný súd prikázal krajskému súdu, aby ju prepustil z väzby na slobodu. Vzhľadom na to, že ústavný súd zrušil napadnuté uznesenie krajského súdu ako ústavne neakceptovateľné a toto uznesenie bolo podkladom na ďalšie trvanie väzby sťažovateľky, neexistuje ústavne akceptovateľný titul na ďalšie držanie sťažovateľky vo väzbe. Ochrana základného práva na osobnú slobodu vyžaduje, aby ústavný súd adresoval krajskému súdu príkaz na prepustenie sťažovateľky z väzby (III. ÚS 199/05, I. ÚS 115/07, I. ÚS 157/07, III. ÚS 33/2021).

33. Podľa § 133 ods. 1 písm. c) zákona o ústavnom súde ústavný súd môže zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd sťažovateľa. Len prepustenie sťažovateľky z väzby môže byť dostatočnou ochranou sťažovateľky pred ďalším porušovaním jej základného práva na osobnú slobodu, k porušeniu ktorého došlo napadnutým uznesením krajského súdu. Preto bolo krajskému súdu prikázané, aby sťažovateľku ihneď prepustil z väzby na slobodu.

34. Sťažovateľka má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia za 3 úkony právnej služby vykonané v roku 2021 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie ústavnej sťažnosti a replika) v sume trikrát po 181,17 eur, režijný paušál v sume trikrát po 10,87 eur (§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov). Celková hodnota náhrady trov právneho zastúpenia tak predstavuje sumu 576,12 eur.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. decembra 2021

Robert Šorl
predseda senátu